

PRZYSŁOWIA O ZWIERZĘTACH

PRZEZ A. WOJCICKIEGO,

INSPEKTORA SZKÓŁ PUBLICZNYCH.

Zwierzęta domowe i dzikie, nie tylko pod fizycznym lecz i pod moralnym względem uwagę naszą zwracać mogą. Były one i są przedmiotem porównywań, przypowieści i przysłów, utworzonych przez lud prosty lub dla niego; a jako instynkt, przymioty i własności niektórych zwierząt stanowią przepowiednie zmian powietrza i t. p. okoliczności, tak przysłowia o nich, stanowią przestrogi ludu, stanowią jego filozofię. Pierwszego rodzaju przysłowia można nazwać gospodarskimi, albowiem one stanowią gospodarski kalendarz: te z nich które się tyczą zwierząt będących przedmiotem polowania, możnaby nazwać myśliwskimi. Pomijając znane polskie, zastanowimy się nad przysłowiami tego rodzaju w kilku innych językach. I tak: *ja-skółka*, ta niewinna sąsiadka naszych okien, lub poddasza biednych, zwiastunka wschodzącego słońca, które świegotliwym a je-

dnak miłym śpiewem wita, ta wróżka błogosławieństwa dla naszych chat, niestety! staje się często przedmiotem nabywania wprawy do strzału, lub co gorsza, celem popisywania się ze zręcznością.

Przysłowie o niej w polskim języku:
Jedna jaskółka nie stanowi lata, albo raczej wiosny
powstało ze zdania Aristotelesa:

Μια χελιδων εαρ & Ποει

które następnie przeszło dosłownie w inne języki, mianowicie:

w łaciński: *Una hirundo non facit ver;*

we włoski: *Una rondine non fa primavera;*

we francuzki: *Une hirondelle ne fait point l'été;*

w niemiecki: *Eine Schwalbe macht kein Sommer;*

w angielski: *One swallow makes no summer;*

w rosyjski: *Одна Ласточка весны не дѣ-
лаеть.*

Jak w greckim do powyższego dodane jest:
ἔτε μια ἡμερα ani jeden dzień (domyślając się ciepły) niestanowi wiosny, tak we włoskim mówią: *un fior or una rondine*, jeden kwiat lub jedna jaskółka; tak w angielskim do powyższego dodają: *no one woodcock a winter*; tak i w polskim dla wiersza napisano:

Jedna jaskółka nie stanowi lata,
Ani wioski jedna chata.

Lecz to przysłowie ma swe znaczenie moralne; ma w łacińskim odpowiednie: *una virtus nulla virtus*; jeden czyn dobry nie stanowi cnoty.

Wróbel, ten śpiewak poddasza, braci-szek *mazurka*, miłośnik delikatnych ziarenek, lecz zarazem wytepiający owady, bywa przedmiotem samolówek, siatek, si-deł i cegiełek, a w większej liczbie stowarzyszenia, zwłaszcza na zimowych po-nętach ginie od równie drobnych ziarek jakie mu na pokarm służyły: ta zaś łatwość ubicia go dała powód do przy-słowia:

Lepszy wróbel w rękę
Niż kwiczoł na sęku.

Najpodobniej powstało ono z włoskiego:

E meglio un pincione in mano che tordo in frasca.

Lepsza zięba w rękę niż kwiczoł
w krzaku.

W rymach łacińskich:

Plus valet in manibus passer
Quam in nubibus anser.

Jest dosłowném przetłumaczeniem we francuzkim:

Le moineau dans la main
Vaut mieux que l'oie qui vole.

Podobnież w niemieckim :

Ein Sperling in der Hand
Ist besser als zehn über Land,
oder : als ein Storch auf dem Dache.
Lepszy wróbel w ujęciu,
Niż na dachu dziesięciu.

W angielskim :

A bird in the cage is worth twoo in the bush.
Ptak w klatce wart tyle ile dwa w krzaku.

W rosyjskim :

Синица въ рукахъ лучше соловья въ лѣсу.
Sikora w ręku lepsza od słowika w lesie, lub
Не сули журавля въ нѣбѣ дай синицу въ руку.
Nie obiecuj żórawia pod niebem *lepiej* daj sikorę
do ręki.

Podobne powyższym :

E meglio un uovo oggi che domani una gallina.

Po angielsku:

An egg is better to day than a pullet to morrow,
(lepsze jajko dzisiaj niżli kura jutro), lub :
E meglio oggi un carlino che domani un fiorino
lepszy grosz dany, niżli złoty obiecany
w angielskim ;

Better one small fish
Than an empty dish.

(głodny) Więcej z rybki zyska
Niżli z próżnego półmiska.

Te przysłowia i blizkoznacze :

Nad bażanta gęś wolę
Kiedy on w lesie, a ta na stole.—
Lepszy gil, niż motyl ;
Lepszy rydz, niżli nic.

gminne: Lepszy To-masz niż Ja-dam (Adam)

Lepsze jedno dzięki Bogu, niż dwoje
dali - Bóg;

wszystkie te, i im podobne cudzoziemskie, wyrażają myśl: iż *lepsze cokolwiek niżeli nic; lepszą pewność od nadziei; lepiej cośkolwiek dobrego uczynić, aniżeli wcale nic.* — Ich upowszechnienie dowodzi pewności prawdy w nich zawartéj, a taż prawda odniesiona do przedmiotów wziętych z przyrodzenia, tém prostszą i trwałszą się staje.

(*Dalszy ciąg nastąpi.*)